herpy

SALAMANDRAR

Eastern Newt

Notophthalmus viridescens

Notophthalmus viridescens är en nordamerikansk vattensalamander på 7-14 cm med tre livsstadier: vattenlevande larver, knallorange landlevande ungar (efts) och olivgröna vuxna med röda, svartkantade fläckar. Vuxna djur är lätta att hålla i ett planterat akvarium, en sval vinter främjar förökningen, och arten är mycket utsatt för Bsal-svampen.

Familj: Salamandridae

Mild hudgift

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**7-14 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**12-15 år**
Aktiv	**På dagen och på natten**
Levnadssätt	**Marklevande och akvatisk**
Biotop	**Våtmark och tempererad skog och äng**
Hudgift	**Mild** Tvätta händerna efter kontakt och håll fingrarna borta från ögon och mun
Svårighetsgrad	**Nybörjare**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**60 × 30 × 30 cm** L × B × H för 4 vuxna djur
Temperatur, dag	**18-23 °C**
Temperatur, natt	**16-20 °C**
Luftfuktighet	**70-90 %**
Vatten	**Akvaterrarium** djup 10-20 cm
Vattentemperatur	**18-23 °C**
UVB	**Valfritt**
Föda	**Insekter och maskar/sniglar**
Hålls	**Parvis eller i grupp**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Utveckling	**Larver i vatten**
Äggläggning	**I vatten**
Könsmogen	**24-36 mån.**
Ägg per säsong	**200-400**
Läggningar per år	**1**
Kläckning	**21-56 dagar**
Larvtid	**60-150 dagar** från kläckning till metamorfos
Larvföda	**Små vattendjur (dafnier, myggolarver)**
Yngelvård	**Ingen**

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Notophthalmus viridescens genomgår tre tydliga livsstadier. Larven lever i vatten med fjäderformade gälar. Efter 2-5 månader förvandlas den till en landlevande ung salamander, en eft, på 3-5 cm med torr, sträv hud och en lysande röd eller orange färg med två rader av svartkantade, röda fläckar. Efter två till tre år på land (i vissa populationer upp till sju år) återvänder den till

vattnet som vuxen. Vuxna djur är oftast 7-12 cm långa, gulbruna till grönbruna på ryggen, med gul buk och små svarta fläckar och, beroende på form, röda fläckar med svart kant längs sidorna. Huden är något fuktig och sträv, och ögonen är små med vågrät pupill.

Under parningstiden kan hanarna kännas igen på uppsvälld kloak, en högre och kölformad stjärtfena, bredare bakben och sträva, svarta parningsvårtor på lårens insida och på tårna. Det finns fyra regionala former, som DNA-undersökningar inte räknar som egentliga underarter: den rödfläckiga formen (störst, upp till 14 cm, rader av röda fläckar med svart ring), den randiga formen (minst, under 10 cm, röda fläckar sammansmälta till ett brutet band, hoppar ofta över eft-stadiet), den centrala formen (upp till 12 cm, få, små fläckar eller inga) och halvöformen i Florida (mörk, utan röda fläckar, ofta neoten, det vill säga den blir könsmogen i larvform med gälar). Neoteni förekommer också i andra populationer, och vissa djur hoppar över eft-stadiet helt.

Hudgift: Huden innehåller tetrodotoxin, ett kraftigt nervgift som avskräcker rovdjur. Halten är låg jämfört med de västamerikanska *Taricha*-arterna. Efts har ungefär tio gånger så hög koncentration i huden som vuxna djur: en hel eft innehåller 0,014-0,11 mg, ett vuxet djur 0,005-0,057 mg. De röda fläckarna innehåller inte mer gift än resten av huden, men efts med många fläckar har mest gift totalt, och den röda färgen är en varning till rovdjur. Giftet verkar när det kommer in i kroppen, så ta aldrig djuret i munnen, håll sekret borta från ögon och slemhinnor och tvätta händerna efter beröring. Larverna har bara lite gift.

Utbredning och livsmiljö

Notophthalmus viridescens är utbredd över östra Nordamerika, från de södra kanadensiska provinserna söderut till Florida och södra Texas och västerut till Minnesota, Kansas och Oklahoma. Den rödfläckiga formen finns i östra och nordöstra USA och Kanada, den centrala formen i de centrala delstaterna och djupa södern, den randiga formen på kustslätterna i Carolina och halvöformen på Floridas halvö.

> **Naturlig utbredning:** USA och Kanada.

LIVSMILJÖ

Larver och vuxna lever i små, ofta leriga vattensamlingar: dammar, små sjöar, diken, kärr, översvämmade områden och långsamma åar, ofta utan fisk och med riklig växtlighet i vattnet. Arten finns både i lövskog och barrskog. Vuxna djur tål både mycket grunt vatten och djupt vatten och söker föda både dag och natt. Efts är nattaktiva och mest aktiva under regniga nätter, medan de gömmer sig i lövförnan i torrt väder.

På vintern söker sig djuren i torra områden ner under jorden eller under trädstammar, men i permanent vatten är de aktiva hela vintern och söker föda under isen. Torkar vattnet ut lämnar vuxna djur det tillfälligt. Arten förökar sig från sen vinter till tidig vår.

Skötsel

TERRARIET

Vuxna djur hålls i ett planterat akvarium med en liten landyta, stenar eller drivved som bryter vattenytan. För fyra vuxna djur passar ett akvarium på 60 × 30 × 30 cm. Vattnet får inte ha kraftig ström: använd ett filter med svagt utflöde, eller sprid strömmen med växter och inredning. Arten föredrar stilla vatten.

Efts är helt landlevande och kräver ett fuktigt skogsbottenterrarium. Alternativt kan de hållas i enkla plastbehållare med fuktig jord eller fuktigt hushållspapper, som rengörs och sprutas regelbundet. Locken ska alltid sluta tätt, för ungarna är duktiga på att rymma. Ge gömställen av korkbark eller bark och placera fodret i platta skålar så att rester inte förorenar jorden. Håll efts vid samma temperaturer som vuxna djur.

TEMPERATUR

Under vår och sommar passar 18-23 °C, och på natten får det gärna vara ett par grader svalare. På vintern sänks vattentemperaturen till 5-10 °C, och den svala vintern främjar parningsbeteendet. Arten är aktiv under kalla vintrar och söker föda under isen, så den behöver ingen egentlig vintervila, men vattnet får inte närma sig fryspunkten.

Värme tål den dåligt. I naturen lämnar djuren vattnet när det blir för varmt. Håll akvariet svalt och undvik direkt sol.

Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH SPRAYNING

Vuxna djur lever i vatten, så luftfuktigheten över vattnet har mindre betydelse. Efts behöver 70-90 % luftfuktighet och ett fuktigt, men inte vått bottensubstrat. Spruta terrariet regelbundet och håll jord och löv fuktiga. I torrt, soligt väder söker efts ett svalt, fuktigt gömställe.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

VATTEN OCH VATTENKVALITET

Vuxna djur hålls i vatten, där djupet inte är avgörande. 10-20 cm vatten med växter och gömställen är mer än tillräckligt, och djuren använder hela ytan. Vattnet ska vara stilla och rent. Använd kranvatten där klor och kloramin har tagits bort, och byt en del av vattnet varje vecka. Ta bort matrester omedelbart.

Amfibier tar upp ämnen genom huden, så det får aldrig komma tvål, rengöringsmedel, handkräm eller insektsmedel i vattnet. Efts ska ha en låg skål med rent vatten.

LJUS OCH UVB

UVB är inte nödvändigt för *N. viridescens*, men kan användas. Skugga och växttäcke är viktigare än starkt ljus.

Kortare dagar och svalare vatten på vintern främjar parningsbeteendet.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

N. viridescens äter allt smått som den kan övermanna. Vuxna djur tar hackade daggmaskar, svartmaskar och blodmaskar (levande eller frysta) och remsor av oxhjärta. Vissa tar också pellets för amfibier eller fiskar, men de bör inte vara huvudfödan. I naturen äter vuxna djur maskar, små amfibier och amfibieägg, småfisk, insekter och kräftdjur.

Efts är svårare att utfodra på grund av storleken och får små daggmaskar, vita maskar, små syrsor, bananflugor och mycket små vaxmotts- och mjölmasklarver. Larverna äter vattenloppor, små snäckor och skalbaggslarver, och i fångenskap nykläckta artemia, vattenloppor och mikromaskar.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

BETEENDE OCH HANTERING

Vuxna djur simmar snabbt med den tillplattade svansen och är långsamma på land. De hålls bäst parvis eller i en liten grupp, men hanar kan konkurrera och slåss om honorna. Håll uppsikt över honor som hela tiden blir omklamrade av hanar, och ta bort dem vid behov.

Hantering bör vara sällsynt. Tvätta händerna efteråt och undvik att få sekret i ögon och mun.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna känns igen under parningstiden på uppsvälld kloak, hög, kölformad stjärtfena, bredare bakben och svarta parningsvårtor på lår och tår. Honorna är runda av ägg. Könsmognaden inträder omkring 3 års ålder, och både hanar och honor förökar sig första gången vid ungefär den åldern.

Se till att ha både hanar och honor. Djur i fångenskap som utfodras rikligt kan bli könsmogna tidigare.

PARNING

Parningen sker från sen vinter till tidig vår. Hanen griper tag i honan med bakbenen bakom frambenen och gnider sin haka mot hennes nos, medan han vifter med svansen och sprider doftämnen. Därefter släpper han taget, placerar sig framför henne och lägger ett spermapaket på botten, som honan tar upp. Det kan se ut som om honan blir kvävd, men hon stiger till ytan när hon behöver luft.

En kall vinter, där vattnet kyls ner till 5-10 °C, främjar parningen. Hanar griper också av misstag tag i andra hanar. Honor som hela tiden sitter i parningsgrepp kan bli stressade och bör tas ut.

ÄGG OCH LARVER

Honan lägger 200-400 enstaka, gelékringgärdade ägg på vattenväxter. Äggläggningen tar flera veckor, för hon lägger bara några få ägg per dag. Äggen kläcks efter 3-8 veckor, beroende på temperaturen. Honan vaktar inte äggen, och vuxna djur kan äta dem, så ägg och larver flyttas till ett separat kar. Dåliga ägg är vita och ogenomskinliga och tas bort omedelbart.

Larverna lever på gulan de första dagarna och ska därefter ha små, levande fodermedel flera gånger om dagen: nykläckta artemia, vattenloppor, mikromaskar och svartmaskar. Byt en del av vattnet varje dag och sortera larverna efter storlek, för de stora äter de små. Räkna med 4-8 liter vatten per larv när de närmar sig metamorfosen.

Läs mer: Uppfödning av grodyngel

METAMORFOS

Larvtiden är 2-5 månader. Metamorfosen syns på att gälarna krymper, att färgen skiftar och att djuren sväljer luft från ytan. Ge en lättillgänglig landyta och ett tätt lock, för ungarna rymmer. De flesta salamandrar slutar äta under metamorfosen.

Larverna blir till efts, som är helt landlevande och ska ha ett fuktigt terrarium. När gälarna är helt borta kan de sättas i terrariets vattenskål, och de går själva upp på land när de är redo. Vissa populationer och former hoppar över eft-stadiet, så se till att det finns tillgång till vatten direkt.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Efts i terrariet utfodras med små daggmaskar, vita maskar, bananflugor och små syrsor. De blir landlevande i två till tre år (i vissa populationer upp till sju) och återvänder själva till vattnet när de är redo att föröka sig. Ge dem tillgång till en vattenskål och flytta dem till ett akvarium med en landyta när de blir kvar i vattnet.

Överskottsungar ska inte släppas ut i naturen, för djuren kan bära på sjukdomar och påverka lokala populationer. Ge dem i stället vidare till andra hållare.

Hälsa och vanliga misstag

Vuxna *N. viridescens* är härdiga i ett väl skött akvarium. De vanligaste problemen är:

- Värme. Djuren lämnar vattnet när det blir för varmt. Håll vattnet under cirka 23 °C.
- Dålig vattenkvalitet. Ammoniak och nitrit ger hudproblem och sjukdom.
- Parasiter. Blodiglar är en viktig dödsorsak hos vilda vuxna djur.
- För torrt eller för varmt bottensubstrat hos efts, som torkar ut.

Bsal (*Batrachochytrium salamandrivorans*) är en dödlig svamp som framför allt drabbar salamandrar, och *N. viridescens* har en hög risk att dö av den. Vid 6 och 14 °C blir smittade djur sjuka och dör, medan djur vid 22 °C inte smittas, så den svala vintern är just den farligaste tiden. Karantän är därför viktig: nya djur hålls åtskilda i flera veckor och testas med en hudpodning innan de kommer ihop med andra salamandrar och innan de får en kall vinter. Desinficera nät och utrustning, och dela inte utrustning mellan akvarier.

Sök en veterinär med kunskap om amfibier om ett djur slutar äta, har vita eller röda fläckar på huden, svullnar upp eller ligger vid ytan.

Läs mer: Karantän och hygien

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.